

337/

MANG JA TOÖ

NR 1 OKTOOBER 1940

MÄNG JA TÖÖ

ПРОМЫШЛЕННИК
Москва, Коммунарка, Таганск
337/1

Laste mängutund Moskvas pioneeride kesklaagris

Foto TASS

Väikese Jüri rõõm

Väike Jüri oli töölise poeg. Ta elas isa, ema ja väikese õekesega.

Nad olid väga vaesed ja elasid pimedas, niiskes toas, sest et isa ja ema teenisid väga vähe oma tööga. Isa töötas suures vabrikus, kus tehti masinaid. Hommikul vara läks ta tööle ja tuli õhtul koju nii väga väsinult ja nii tussaselt, et Jüri isegi kartis ta juure minna, kuigi ta väga armastas oma isa. Ema käis ka peaaegu iga päev tööl. Tema pesi rikastele inimestele pesu, ja väike Jüri pidi õekest hoidma.

Igav oli väikesel Jürikesel. Sageli oli tal himu mängima minna teiste lastega, aga ta ei jätnud õekest üksi.

Ja vaat' juhtus kord suvel, et ta kuulis väljast muusikat. Ta jooksis välja tänavale ja nägi, kuidas isa ja paljud teised töölised sammusid rivis nagu sõdurid, kandsid ilusaid punaseid lippe ja laulsid kõvasti laulu, millist väike Jürike kunagi polnud veel kuulnud.

Peagi tuli koju isa ja koju ruttas töölt ka ema. Nad olid mõlemad nii rõõmsad, et Jüri kohe isa juurde jooksis ja temalt küsis:

„Isake, ütle mulle, mis on juhtunud? Mispärast oled sa täna nii rõõmus?“

Ja isa jutustas väikesele Jürile, et vabrik, kus ta senini töötas, oli ühe rikka ja ahne peremehe oma. Ta ise ei töötanud vabrikus, vaid palkas palju töölisi, kes kogu päeva tegid tööd, aga sellegipärast olid vaesed, sest peremees maksis töölisele väga vähe palka.

„Aga nüüd, mu poeg, meie, töölised, kihutasime selle halva peremehe minema ja hakkasime ise vabrikus peremeesteks. Nüüd kurnajaid enam ei ole, kes meie tööst endid elataksid. Kõik me hakkame nüüd paremini elama ja ka kõik töö-

liste lapsed saavad nüüd paremini õppida. Nüüd võime olla terved ja rõõmsad.

Meie tegime revolutsiooni, mu pois,“ ütles isa ja silitas Jürikese pead. „Ja kõike seda võisid teha meie töölised sellepärast, et neid aitasid teised töölised, aga ka punaarmee, sõdurid ja madrused, keda meile abiks saatis väga hea inimene, töölise ja laste suur sõber seltsimees Stalin. Tema ütles:

„Hakakem elama sõpruses, olgu meil teiega ühine isamaa.“ Meie kõik ühiselt hakkame teda armastama ja kaitsma vaenlaste vastu ja töötama kõikide heaks.“

Ja isa oli nüüd alati rõõmus, ja Jüri ei kartnud oma isa enam mitte kunagi.

Isa läks endiselt hommikul vara tööle ja tuli sealt koju, kuigi vahel väsinult, alati rõõmsana ja rahulikuna. Nüüd oli tal ka niipalju raha, et ta üüris suure valge toa. Õekene saadeti uude lasteaeda mängima, kuna Jüri hakkas koolis käima. Seal ta sai teada, et ka tema, kuigi veel väike, võib kasulik olla oma kodumaale.

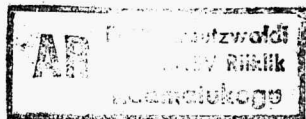
Ta sai teada, et tarvis on väga palju ja hoolsasti õppida selleks, et saada heaks tööliseks.

Ja ta õppis hästi. Aga vabal ajal laulis ta isaga koos ilusaid laule ja rõõmsalt ning sõbralikult mängis teiste lastega.

Nüüd ühes teistega valmistub Jüri Suure Oktoobrirevolutsiooni pidustuste vastu. Nende pidustustega mälestatakse ja pühitsetakse päeva, mil kõige peremeesteks said need, kes ise töötavad, mil töölised ise hakkasid korraldama oma elu nii, et kõigil oleks hea elada.

Rõõmsalt sammub meie Jüri ja laulab valjusti: „Me tantsime, laulame ja naerame nüüd, meil lõbus elada maailmas! Ja kõik sellepärast, et meie igaühe eest hoolitseb Stalin Kremelis.“

E. Grünthal.

35402

Kremli tornikellad

LEO KASSILJ

Mul on väike taskuraamat. Kuhu ma iganes lähen või sõidan, ikka on ta mul kaasas. Ta on mul põuetaskus, kui töotan, jalutan või vestlen pioneeridega laagritule ääres, sädemed lendavad kõrgele öise taeva sügavusse, jäädes sinna tähtedena särama...

Selle raamatuga olen lennanud lennukeil, sõitnud laevadel kaugeile randadele. Kolm korda olen ta kaotanud ja kolm korda jälle leidnud. Ma ei lahku tast päeval, ja ööseks panen ta padja alla, et üles tähendada ilusaid unenägusid, miliseid ma väga armastan näha.

Kui läheneb kesköö ja öö on valmis juba homse poole pöörduma, kõlab Moskva hää:

„Kuulake saadet Punaselt platsilt ja kellalööke Kremli tornist!“

Ja kõigil mail ja mandritel, meie suure isamaa igas osas, kogu kumeras maailmas vaikivad hetkeks inimesed ning jäävad kuulutama kellade mängu Kremli tornist:

Bimm, büm-bum-bomm, be-bamm!...

Me kontrollime oma ajanäitajaid ja tasakesi kõneleme Moskvast, kõneleme tähtedest Kremli tornidel ja mehest Kremliis, kelle südamega taktis tuksuvad kõigi heade ning julgete inimeste südamed.

Siin on paar jutukest, mis olen kirja pannud, kuulates Kremli tornikella helinat.

Stalini portree

Stalinist on hulk igasuguseid portreid. On väikesi, mis võib mahutada nõöpnöela pea peale. On ka selliseid, mis seitsmekordsest majast on kõrgemad.

Olen küllalt näinud portreid, mis olid laste eneste joonistatud. Need polnud üksteise sarnased. Poisike Kaukaasiast on joonistanud seltsimees Stalinit eest avatud karvases viltmantlis, tšerkessimütsis, tulise ratsu seljas. Ratsu tormab üle kuristiku. All on pilved. Pealpool kotkas.

Hiina tütarlaps on joonistanud Stalini le veidike kõõrdi vaatavad pilusilmad. Neegripoisike jälle on kujutanud Stalinit kräsus peaga, tugevate, peenelt kähardunud juustega.

Kuid pilt tuli ära peita...

Igati lisas portreele mingi oma rahvusliku joone. Igati joonistas juure isa, vanema venna või seltsimehe tuttavat näojooned.

Kuid kõige kummalisema, kõige üllatavama portree näitas mulle kord üks poisike ühes välisriigis, kusagil võõral meretagusel maal.

Peatusin ühes suures linnas ja elasin seal toredas võõrastemajas. Seal teenis üks jooksupoiss ehk boi, nagu teda nimetati. Ta puhastas reisijate kingi ja saapaid ning varahommikust hilisõhtuni oli tal kibe jooksmine. Kogu päeva ta jooksis kirjade ja kõikisugu ülesannetega esimeselt majakorralt seitsmendale, seitsmendalt teisele, teiselt tänavale, tänavalt põiktänavale ja sealt kaubamajja, kuhu ta oli saadetud... Ta oli nii väsinud, et ta jäi mõnikord puhastamata kinga juures kogemata magama. Siis tuli ta juure sünge näoga uksehoidja, pikk tugev mees, võttis viksiga määratud saapaharja ning äigas selle kareda harjasega kõvasti üle

poisi näo. Boi vaeseke kargas kratsitud ja viksis näoga püsti.

Ma ükskord ei kannatanud seda enam ja astusin poisi kaitseks välja. Sellest päevast saime sõpradeks. Ta teadis, et olen sõitnud Nõukogude maalt, ja tihti ta küsitles mind, kuidas meie maal elatakse, kuidas lapsed õpivad ja mis saapamäärde meil maksab. Mind kohates ta tervitas vargsi, tõstes rusika, nagu teevad seda revolutsionäärid.

Ta elas nagu kõik boid umbses ja räpases urkas tagatrepi all.

Ükskord läksin talle külla. Me istusime kitsal magiseval voodil ning vestlesime. Keegi trampis meie pea kohal, joostes mööda treppi üles. Õhus oli saapamäärde ja valgustusgaasi lõhna.

Korraga nägin voodi kohal väikest portreed klaasi all omatehtud raamis, mis jõhvsaga oli hoolikalt välja töötatud. Portree kujutas ilusat meest rahulike heade silmadega. Tihe must habe varjas ta näo alumist osa, aga kulmudele oli tõmmatud laiaääreline kübar.

„Kes see on?“ küsisin ma.

Poiss vaatas mulle kaval-kelmikalt otsa ja tõstis siis pilgu seinale, kus rippus pilt.

„Bi-im, büm-bum-bom, be-bamm!...“ laulis ta äkki. „Kas olete kuulnud, kus kellad tornis niiviisi mängivad? Ma ükskord raadios kuulsin... Eluajaks jäi meele.“

Ta vaatas mulle jälle rõõmsalt otsa.

„Ei tunne ära? Tore! Siis tähendab, et tõepoolest keegi ei tunne ära, kui teie ei taibanud. Kas ütelda teile, kes see on? Aga hoidke, et te välja ei lobise. Siis lähed mul kehvasti!... See...“ — ta kõneles sosinal — „see on Stalin.“

Ma hakkasin naerma.

„Stalin? Mis sa, kullake, nüüd ometi räägid! Kas Stalin on niisugune?“

„Üks moment,“ lausus poiss rahulikult, „ta on mul grimeeritud. Kohe näitan teile.“

Poiss jooksis ukse juure, pistis pea välja, vaatas luuravalt ringi, sulges siis ukse ja kahmas kähku seinalt pildi. Ta võttis midagi klaasi alt — ning tuttav rahulik ja heasüdamlik Stalini nägu vaatas äkki meile vastu. Poiss hoidis käes paberist väljalõigatud habet ja kübarat.

„Ma nägin kinos,“ hakkas poiss hämmastunult ja nagu vabandades seletama. „Ükskord näidati Nõukogude pilti. Aga

siis äkki keeldi meil see ära. Seal oli Lenin niiviisi grimeeritud. Ta varjas end valgete eest. Aga selle pildi kinkis mulle üks meremees. Kuid pilt tuli ära peita. Muidu võetakse käest ära... Aga ma ei tahtnud peita. Ma tahtsin, et ta oleks alati siin minuga. Siis võtsin ja tegin niiviisi... Kuid ma palun teid, ärge kõnelge sellest kellelegi. Mind kihutatakse kohe siit minema, kui saadakse teada, et see on Stalin.“

Poiss kuulatas ja pani siis kähku paberist habeme ja kübara klaasi alla tagasi. Uksehoidja astus sisse.

„Mine jookse ruttu lillekauplusse, siin on tellimine number kaheksale,“ ütles kuldressilises kuues morn mehekoljat. „Mis sa siin praegu jälle tegid, et sa hüüdmist ei kuulnud?“

„Ma näitasin härrale minu vanaisa näo pilti,“ vastas poiss.

„Imelik küll, et niisugusel auväärusel ja pealtnäha päris korralikul inimesel võib olla selline logard pojapoeg!“ urises uksehoidja, heites pildile põgusa pilgu. „Arvan, et ta mitte nii ei käitunud nagu sina. Sa peaksid temast õppima.“

„Oo jaa, ma püüangi talt õppida nii kuidas ma iganes saan!“ ütles poiss innukalt ja riputas pildi oma kohale.

Seinalt vaatasid meie peale kübara laia ääre ja toreda habeme vahelt rahulikud ja kõike mõistvad Stalini silmad.

Öised mured

Moskvas on suur lendurite maja. Seal, selle maja kaheksandal korral, elab minu vana seltsimees, sõjaväe lendur Grigori Vassiljevitsš. Toa aknast on Moskva linn hästi näha. Kauguses paistab Kreml. Tornidel põlevad punased tähed. Aga öösi, kui tuul sealtpoolt puhub, kuulub tasaseid kellalööke Kremli suurest tornist:

Bi-im, büm-bum-bomm, be-bamm!...

Grigori Vassiljevitsši naine suri. Jäi talle väike tütar Leeni.

Ükskord lendur tuli pärast tööd väga hilja koju. Näeb — toas põleb tuli, hoidja magab, aga Leeni lamab voodis, silmad pärani. Lamab voodis avasilmi, vahib üles ja arvutab, mitu sammu üks kärbes peab tegema, et sibada üle lae ühest nurgast teise.

„Miks sa ei maga? Ja miks on sul valge?“ küsib isa.

Tatari tants — Ivanovo linna laste kunstilise isetegevuse olümpiaadil

Foto TASS

„Ma ärkasin ja mul on pimedas hirm.“
„Mis jutt see siis nüüd on! Aga nüüd kohe marss magama!“

„Noo, kas juba nii hilja?“ küsib Leeni kavalasti.

„Või veel pole hilja! Näe, tänavail on laternad kustutatud. Ka trammid on läinud puhkama. Ja konduktorid on kõik juba puhkamas. Maa all on ka juba pime ja allmaa-raudteel on vool välja lülitatud. Kõik magavad. Kõik!...“

„Ja Stalin ka magab?“ küsib Leeni äkki.

Isa ei vasta kohe.

„Ei,“ ütleb ta ja vaatab aknast välja.
„Stalin vist veel ei maga. Tal on väga palju tööd!“

„Jah,“ nõustub Leeni, „Stalin läheb vist küll kõige viimasena magama... Isa, aga kui ta magab, ja Vorosilov ja teised, kes siis kõike juhivad?“

„Ega's kõik öösi maga,“ kõneleb lendur.
„Näe, tunnimehed asusid praegu valvpostile. Laevadel läksid meremehed õi-sele vahikorrale. Pagari juures leivaküpsetajad sõtkusid taigna ära, et hommikuks oleks kõigile värsket leiba. Ladudjad trükikojas laovad ja trükivad aja-

lehte, et hommikul kõik võiksid lugeda värsked uudiseid. Tunnimehed on valvel. Meremehed oma kohal. Taigen kerkib. Trükitähed rivistuvad sõnadeks. Ja need, kelle kohus praegu on magada, magavad juba ammu ja näevad ilusaid unenägusid. Tähendab, homme on kõigil värsked pead, värsked leib, head värsked uudised. Ja kui seltsimees Stalin näeb, et kõik läheb nagu kord ja kohus, siis temagi heidab puhkama. Mõistad?“

„Mõistan.“

„Näed. Aga meil on siin valgus alles kustutatamata. Ja küllap vist paistab ka meie aken siit Kremlesse! Ja seal...“

Ta ei jõudnudki lõpetada.

„Isa, teeme toa kohe pimedaks!“ sosistas Leeni ja juba sulges silmad. „Aga äkki ta tõepoolest näeb, et meil on veel valge, ja saab rahutuks, et kõik ei maga veel, ega lähe ka ise puhkama.“

Ja lendurite maja kaheksanda korra toas kustutati valgus, et poleks Kremlesse näha, et kõik läheks nagu kord ja kohus, ja Leeni peab nüüd kohe uinuma.

Bi-bim, büm-bum-bomm, be-bamm!...
Ba-am-m-m!... Ba-am-m-m!...
Ba-am-m-m!...

1.

Hommikul, kui päike piilub,
avat aknast ajab kiilu
— toas vaid tühi säng.
Juba naerukilkeid kajab
hoovist, teelt ja metsarajalt,
aland laste mäng.

2.
Uno mänguratast loobib,
Aino mängib peitust hoovis,
Atsil käes on pall.
Peedu kaugust hüppab hooga.
Nukkudele keedab rooga
rõõmus väike Mall.

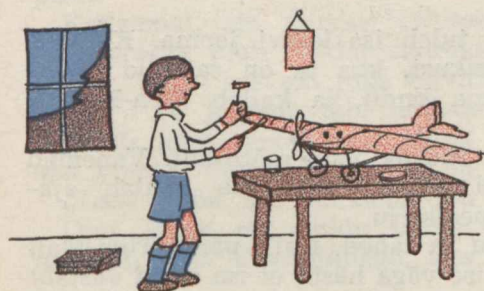
3.

Raudteerongid, liivast majad,
mets ja park ning iluaiad,
aia ümber tee.
Tornid, korstnad, lossisambad,
lehmad, hobused ja lambad
valmis saavad veel.

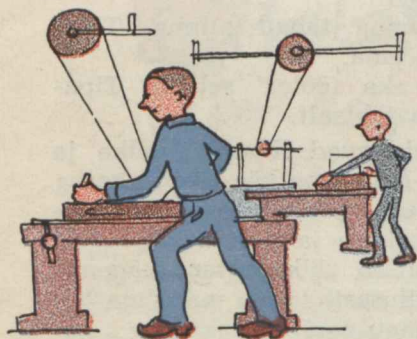
4.

Ja kui viimaks ära väsib
pisikene silm ning käsi,
kõik saab unenäoks.
Seal on tehased ja võllid,
ääsid, tuled, nahksed põlled
suure mehe jaoks.

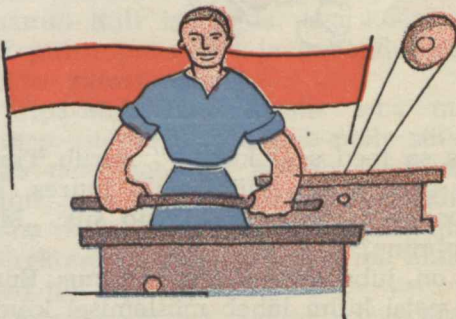
6.

Kord need lapsepõlve kajad,
sõbrad, tänav, mängurajad
ununevad kõik.
Tööd ning teod on täita vaja!
Hommikuti üles ajab
vabrikute hõik.

8.

Nõnda töös ja loomisihas
karastuvad noored pihad,
raskust märkab silm.
Aga mees on võitlusvalmis —
rauast, terasest ja malmist
ueks saab maailm.

5.

Valukuurid, sepapajad,
üldse — kõik, mis eales vaja,
väike mõte loob.
Nõnda poisust poisski sirgub,
tegu, tahe temas virgub,
rõõmu päevast toob.

7.

Ning siis kõik need väiksed mõtted
ja ka vanad mänguvõtted
saavad äkki tööks.
Terast viilib, haarab rauda,
höövel löikab pingul lauda,
tuli süsi sööb.

Tipa-Mall

Valve Saretok

Kui Tipa-Mall pestuna, harjatuna, puhas põlleke kleidil, astub söögituppa, lõpetab Endel parajasti kohvijoomise ja hakkab raamatuid pampu toppima.

„Kuhu sa lähed, Endel?“ küsib Tipa-Mall.

„Kooli lähen,“ ütleb Endel kannatlikult. Igal hommikul esitab Tipa-Mall talle sama küsimuse, igal hommikul annab tüdinud Endel talle sama vastuse.

„Mis sa teed seal koolis?“ nurub Tipa, seistes üsna Endli küünarnuki juures. Ta saab oodatud vastuse ja küsib siis: „Mis on õppimine?“

See on juba täiesti uus küsimus Endlile ja poisi kulm läheb mõtlemisel kipra. Siis ütleb ta tähtsalt:

„Õppimine on töö!“ Selle peale ta vinnab selga oma ranitsa ja astub uksest välja.

Nüüd tuleb isa kohvi jooma. Ka ema tuleb esikust, kus ta on saatnud kooliteele oma Endli, ja kallab Tipa-Mallele piima.

Väike tüdruk joob mõtlikult. Vanemad räägivad ühest-teisest, isa vaatab aja-lehest pealkirju.

„Kuhu sa lähed, isa?“ pärib Tipa-Mall ja teab ise väga hästi, et isa nüüd vastab: „Tööle!“ Aga ta tahab valjusti kuulda seda tähtsat sõna: tööle.

„Ja ema läheb ka tööle?“ uurib väike tüdruk edasi.

„Ema läheb ka tööle,“ vastab emagi.

Tipa-Mall jääb mõttesse.

Vanemad ei pane tööle kiirustades teda suurt enam tähelegi ja ema suust pääseb üllatushüüe, kui väike tütar järsku seisab välisukse kõrval — täiesti riietatuna.

„Kuhu siis sina tahad minna, Tipa-Mall?“ naerab ema.

„Mina tulen ka tööle,“ seletab Tipa-Mall tõsiselt ja tähtsalt.

Vanemad vahetavad lõbusaid pilke ja siis tohib Tipa-Mall ema käe kõrval kaasa tulla. Aga ainult aiavärvavasse. Siin jäävad vanemad seisma ja ema ütleb:

„Nii, nüüd ütleb väike tütar „nägemiseni“ ja läheb ilusasti tuppa mängima.“

Tipa-Malle nägu venib pikaks.

„Mina tahan ka tööle minna,“ pistab Tipa-Mall nutuselt hüüdma.

„See on väga kiiduväärt mõte,“ vastab ema ja silitab Tipa-Malle pead, „aga Tipa-Mall ei tunne seda tööd, mida teevad isa ja ema. Tipa-Mall on alles väga väike. Mine nüüd tuppa, väike tüdruk, ja mängi oma nukkudega...“

„Ma ei taha mängida, tahan töötada,“ tõrgub Tipa-Mall.

„Ka see on töö,“ väidab ema, „kui hoolitsed ilusasti oma nukkude eest, paned nad riidesse, toidad neid ja õpetad neile seda, mida tead ise. Mine nüüd, laps.“

Vanemad pöörduvad minema ja pettunud Tipa-Mall põikab aeda. Ta ei taha veel tuppä minna, seal tuulutab ja tolmutab Liisa ja on kuri, kui Tipa-Mall „jääb jalgu“.

Aed on sügisene, lõhnab kargelt, pihlamarjad säravad hommikupäikeses, muru ja aiateed on kuhjani täis langenud sügislehtede kulda. Tipa-Mall kahlab nendes lehtedes põlvini ja ta tuju paraneb pisut.

Kaugemal, aia nurgas, rehitseb kojamees Jürka lehti kokku suureks hunnikuks. Vaat', see töö juba huvitab Tipa-Malle. Ta jookseb läbi lehtede kiiresti ligemale ning vaatab pealt, hing põnevusest kinni. Viimaks ei suuda ta enam.

„Lase mina ka rehitsen, onu Jürka.“

Onu Jürka on muidu lahke mees ja naljatab ikka Tipa-Mallega, aga täna on

tal palju tööd ees ja tal pole tahtmist aega viita.

„Ei saa,“ ütleb ta sellepärast lühidalt, „teine kord. Praegu on mul rutt. Sina, Tipa-Mall, mine parem üldse eest ära, jääd muidu veel jagu.“

Jalgu jääda — ei, seda Tipa-Mall ei taha. See on sõna, mida ta kardab — sest kui väikesed tüdrukud jäävad tööinimestele jalgu, on asi paha. Nukralt longib ta minema.

„Mine mängi oma nukkudega,“ hüüab talle järele Jürka, kel pettunud tüdrukestest on hakanud kahju.

Mängi, mängi! — Tipa-Mall ei taha mängida. Tema tahab teha tööd, nagu suured inimesed!

Toad on Liisa vahepeal seadnud korda ja hakkab nüüd köögis askeldama.

Tipa-Mall surub end ukse vahelt kööki.

„Lase ma aitan sind, Liisa!“

„Ei ole minul abi vaja. Mine aga tuppä ja mängi oma nukkudega.“

Tipa katsub õnne nurumisega.

„Ma pesen porgandeid supiks!“

„On juba pestud,“ teatab Liisa lühidalt.

„Ma koorin kartuleid,“ pakub vaene Tipa-Mall oma abi edasi.

„Ei see ole laste töö. Nuga kätte — see veel puuduks. Mine nüüd tagasi tuppä,“ käseb Liisa. „Sa tead, et lapsed ei tohi köögis jalus olla.“

Jalus — jällegi jalus! Ja pealegi ei salli ema tõesti, et väikesed lapsed on köögis. Sealt need õnnetused tulevadki, ütleb ta alati — seebikivilahujoomised, tulise veega kõrvetamised, süte koldest mahatõmbamised. Tööinimesel pole aega

valvata last ja laps alati ei tea, mida tohib, mida mitte. On Tipagi kord tõmmanud pliidiveerelt alla pudrupoti. Ta ei saanud küll ise häda, aga köögi põrand oli putru puha täis ja pahandus raisatud toidu pärast suur.

Tipa-Mall lähebki siis oma nukkude juure, riietub nad, annab neile süüa, saadab neid kooli ja õpetab noid väheseid tähti, mis ta ise oskab. Nii kulub aeg üsna ruttu ja kui lõunaks tuleb jälle kogu perekond kokku, polegi Tipa-Mallel olnud nii väga igav.

Agas ta väikest südant närib ikka veel teadmise, et tema on vaid mänginud sellal, kui teised tegid tööd — et teda ei peetud tõsise ja tähtsa töö vääriliseks, kuna ta on alles liig väike.

Sügisel

Kadus juuni, vajus juuli,
möödus ilus august.
Juba tunda sügistuuli,
linde võlub kaugus.

Pargid täis on lehekulda,
langeb vihmapiisku,
vajub raskelt musta mulda
sügisene niiskus.

Suve kaunid, hellad annid
kõik jäänd maha juba,
nüüd on platsis mängukannid,
soojaks köetud tuba.

Tiit Väli (Tallinn).

Minu Tedi

Tedi tore kutsikas,
hommikul ta haukumas
minu toa ukse taga —
haugub, kiunub, hüppab aga.

Ootab, kuni tõusen ma
ja lä'en ta'ga hullama.
Siis on temal rõõmus meel —
hüppab, suust tal ripneb keel.

Ei me Tedi iial väsi,
kunagi tal pole püsi.
Hüppab päevad läbi väljas,
aga õhtul päris näljas.

Riina Peterhoff (Tartu).

„Ma ei taha enam olla väike,“ ütleb ta tõsiselt, kui ta pärast lõunat tohib istuda isa põlvel.

„Tohoo!“ teeb isa suured silmad. „Miks siis mitte?“

„Ma ei taha ainult mängida nukkudega,“ pahandab Tipa-Mall, „ainult mängida ja mängida. See ei ole sugugi huvitav. Teised töötavad ja minust ei hooli keegi, sest et olen väike ja oskan ainult mängida.“

Ka isa nägu on nüüd tõsine.

„Sina oled tõesti alles liig väike, mu Tipa-Mall, et mõista, kui suur tähtsus on ka mängul inimese elus,“ ütleb ta. „Aga seda sa ikkagi peaksid mõistma, et kõike, mida tehakse, tuleb teha hästi. Kui isa teeb tööd, siis peab ta seda tegema hästi, kui Endel õpib, siis peab ta õppima hästi, ja kui Tipa-Mall hoolitseb oma nukkude

eest, siis tuleb temalgi teha seda suure hoolega ja armastusega. Igal tegevusel on oma tähtsus, oma mõte. Kui Tipa-Mall õpib ilusasti hoidma oma nukke, siis saab temast kunagi ka hea ema, ja seda sa ju tahad, eks ole, Tipa-Mall. Ma ei tea, kas sina seda mõistad, mu väike tüdruk, kuid kuula, mis ütleb sinu isa sulle: me kõik hoolime sinust väga, kuigi sa oled alles väike ja suudad ainult mängida — sest me teame, et kui kasvab Tipa-Mall ise, siis kasvab ka ta jõud ja teadmised ja väikesest Tipa-Mallest saab ükskord suur ja töökas tüdruk.“

Jah, nüüd on Tipa-Mall lohutatud. Kui ta teab, et temast kord saab suur ja tubli tüdruk, siis lepib ta heameelega oma väikeste ülesannetega ja teadmise, et ta

on alles nii väike inimene, kelle abi teised veel ei vaja. Ta peab ainult ootama oma aega nagu tubli väike tüdruk kunagi.

RÄNDURID

M. Zoštšenko

Kui olin kuueaastane, ma ei teadnud, et maa on kerakujuline. Aga Stepka, pere- rahva poeg, kelle vanemate juures me suvi- tasime, seletas mulle, mis on maa. Ta ütles: „Maa on ring. Ja kui minna üha otse, siis võib käia kogu maa ümberringi ära ja ikkagi tuled samasse kohta tagasi, kust läksid.“

Aga kui ma ei uskunud, lõi Stepka mulle kuklasse ja ütles mulle ja mu õekesele Ljoljale:

„Homme, kui teie vanemad sõidavad linna ja minu memm läheb jõe pe su loputama, siis läheme meie matkale ümber maailma. Meie läheme üha otse ja otse, üle mägede ja läbi kõrbede. Ja läheme niikaua otseteed, kuni tuleme siia tagasi, kulugu meil selleks kas või terve aasta.“

Ljolja küsis:

„Kas kolmest rublast jätkub selleks rän- nakuks? Ma võtan need oma hoiukarbist.“

Stepka ütles:

„Kolmest rublast jätkub meile kindlasti, sest raha on meile tarvis ainult seem- nete ja kompveki ostmiseks. Mis puutub söögisse, siis tapame teel igasugu väikesi loomi ja praeme nende õrnpehmet liha tule- lõkkel.“

Stepka jooksis kuuri ja tõi sealt tühja ja- hukoti. Ja sellesse kotti panime leiba ja suhkrut ning veel mitmesuguseid asju — taldrikuid, klaase, nuge ja kahvleid. Siis, järele mõeldes, panime sinna veel pildila- terna, värvipliatsid, savist pesukausi ja suurekstegeva klaasi lõkke süütamiseks. Ja pealeselle surusime kotti kaks tekki ja padja.

Omalt poolt valmistasin mina kolm lingu, õnge ja kahva troopikaliblikate püügiks.

Ja teisel päeval, kui vanemad linna sõit- sid ja Stepka ema jõe ääre läks pesu lopu- tama, lahkusime meie Peskii külast. Läk- sime teed mööda läbi metsa.

Kõige ees jooksis Stepka koerake Tuusik. Tema järel käis Stepka, maailmatu suur kott pea peal. Stepka järel keksles Ljolja hüppe- nõõriga. Ja Ljolja taga käisin mina kolme lingu, kahva ja õngega.

Käisime ligemale tunni.

Viimaks ütles Stepka:

„Kott on pagana raske. Ja mina üksi teda

ei kannan. Las kannab teda igaüks korda- mööda.“

Siis võttis Ljolja selle koti ja hakkas kand- ma. Kuid ta ei kannud teda kuigi kaua, sest tal polnud jõudu. Ta viskas koti maha ja ütles:

„Las Minjka nüüd kannab.“

Kui kott upitati minu selga, jahmusin otse, sest kott oli nii raske.

Ent veel enam imestusin, kui hakkasin käi- ma selle kotiga mööda teed. Mind koolutas ta päris maa ligi ja ma kiiklesin kui kella- tikats ühelt poolt teisele. Kuni viimaks, as- tunud sammu kümme, lendasin kraavi kõige kotiga.

Seejuures kukkus kraavi esiteks kott ja siis, otse koti otsa, ka mina ise. Ja kuigi ma olin kerge, siiski sain hakkama sel- lega, et purustasin klaasid, peagu kõik tald- rikud ja savist pesukausi.

Siis käskis Stepka meil kanda seda kotti ühiselt.

Haarates kinni soppidest hakkasime kand- ma kotti üheskoos. Aga halb oli kanda ja raske. Ent siiski käisime veel kaks tundi. Ja viimaks jõudsime metsast välja heina- maale.

Siin otsustas Stepka teha puhkamise. Ta ütles:

„Iga kord, kui me puhkame või magama heidame, sirutan mina jalad välja selles suu- nas, kuhu meil on tarvis minna. Kõik kuul- sad matkajad tegid nii ja tänu sellele ei ek- sinud nad kunagi oma õigelt teelt.“

Stepka istus maha tee ääre, sirutades oma jalad ettepoole. Avasime koti ja hakkasime sööma. Sõime leiba suhkruga. Korraga hakkasid lendlema meie ümber erilased. Üks neist, soovides maitsta minu suhkrut, nõelas mind põsele. Sellest tursus mu põsk üles kui pirukas. Tahtsin pöörata tagasi koju. Aga Stepka ei lubanud mul sellele mõeldagi. Ta ütles:

„Igaühe, kes tahab koju minna, seon ma puu külge ja jätan söödaks sipelgatele.“

Enne seda kui otsustasime edasi minna loopis Stepka kotist välja kõik, mis seal oli, ja me asusime kergendatult teele.

Mina käisin kõige taga, lõgistades ham-

baid ja hädaldades. Mu põsk põles ja tui- kas.

Ka Ljolja polnud vilgas matkama. Ta oh- kas ja unistas tagasimineku koju, üteldes, et ka kodus on küllaltki hea olla. Me jat- kasime teed halvast tujus.

Ainult Tuusiku tujul polnud mingit vi- ga. Lüües saba selga kihutas ta joosta lindude järel ja tekitas oma haukumisega üleliigset lärmi meie rännakus. Viimaks hakkas hä- marduma. Stepka viskas koti maha. Ot- sustasime siin ööbida.

Korjasime hagu lõkke jaoks. Ja Stepka võttis kotist suurekstegeva klaasi, et need süüdata.

Aga et taevas päikest ei leidunud, jäi Stepka kurvaks. Ka meie kurvastasime. Ja, purendud veidi leiba, heitsime magama pimedas.

Stepka viskas uhkelt end pikali, jalad et- tepoole, üteldes, et hommikul on meil selge, kuhu poole minna.

Stepka hakkas kohe norskama. Ja ka Tuusik nohises. Kuid meie Ljoljaga olime kaua ärkvel ega saanud kuidagi uinuda. Meid hirmutas pime mets ja puude kohin. Kuiva oksa oma pea all pidas Ljolja korraga ussiks ja hakkas hirmu pärast kisama. Puult langenud käbi heidutas mind nii, et lõin end maast lahti kui kummipall. Vii- maks jäime tukkuma.

Mina ärkasin seepärast, et Ljolja mind õlast tõukas. Oli varahommik. Ka päike polnud veel tõusnud. Ljolja ütles mulle sosinal:

„Minjka, seni kui Stepka veel magab, kee- rame ta jalad vastassuunda. Muidu võib ta meid veel viia ei tea kuhu maailma otsa.

Vaatasime Stepka poole. Ta magas ma- gusa muigega.

Haarasime tal jalust kinni ja keerasime need kiirelt vastassuunda, nii et Stepka pea tegi poolringi. Kuid Stepka sellest ei ärganud.

Ta ainult oigas ja hakkas kätega vehk- lema.

Kindlasti nägi ta unes, et võtab indiaan- lasi vangi, aga need ei taha seda ja panevad ägedalt vastu.

Ootasime, kuni Stepka ärkab.

Ta ärkas päikese esimeste kiirtega ja, vaadates oma jalgadele, ütles:

„Me oleksime kenad matkajad, kui ma ma- gama oleksin heitnud, jalad ükspuha kuhu poole. Vaat, me poleks teadnud, kuhu poole meil minna. Aga nüüd, tänu minu jal-

gadele, on meile kõigile selge, kuhu vaja minna.“

Ja Stepka äigas käega tee suunas, mida mööda eile juba käisime.

Sõime veidi leiba, jõime kraavist vett ja asusime teele. See oli eilsest rändamisest tuttav. Ja Stepka muudkui aga imestas, aja- des suud-silmi pärani. Ent siiski ta lausus: „Matkamine ümber maailma selle poolest erinebki teistest matkamistest, et kõik kor- dub, sest et maa on ring.“

Selja taga kostis vankripõrin. Keegi vana onuke sõitis tühjalt. Stepka ütles:

„Kiireks matkaks ja et rutem ümber maa jõuda, poleks meile halb sellesse vankrisse istuda.“

Hakkasime paluma, et meid edasi viidaks. Heasüdamlik onuke peatas vankri ja lubas meil peale istuda.

Me liikusime kiiresti edasi. Ja sõitsime ligemale kaks tundi.

Korraga hakkas paistma meie küla Peskii. Stepka, ajades suu imestusest pärani, ütles:

„Kas tõesti oleme ära käinud ümber maa?“

Ljolja pahvatas naerma, ka mina naersin.

Vanker sõitis sadamasse. Ja siin me nä- gime oma vanemaid — nad olid parajasti laevalt maale tulnud.

Nende kõrval nägime endi hoidjat, kes nu- tuga neile midagi seletas. Me jooksime va- nemate juure.

Ja vanemad naersid rõõmu pärast, et nad meid nägid. Hoidja ütles:

„Ah, lapsed, ma mõtlesin, et te eile ära uppusite.“

Ljolja ütles:

„Kui me eile oleksime ära uppunud, siis me ei oleks saanud minna matkale ümber maailma.“

Memm hüüatas:

„Ah, olete mul rumalad lapsed. Minna matkale ümber maailma, teadmata geograa- fiat ja üht-kord-üht, — noh, mis see tä- hendab?“

Isa ütles:

„Vähe veel geograafiast ja üks-kord-ühest. Et minna matkale ümber maailma, on tar- vis omada kõrgemat haridust viie kursuse ulatuses. Tarvis kõike teada, mis seal õpe- tatakse. Aga neil, kes lähevad pikale teele ilma nende teadmisteta, lõpeb matk kurbade tagajärgedega.“

Nende sõnadega tulime koju. Istusime sööma. Vanemad naersid ja ahastasid, kuu- lates meie vestlusi eilsest seiklusest. Isa ütles:

„Kõik on hea, mis hästi lõpeb.“

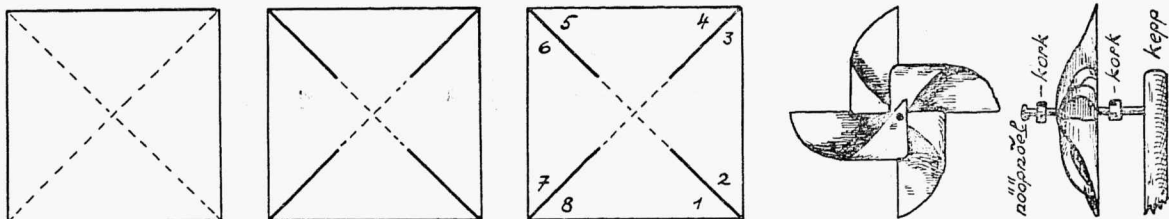
Ta ei karistanud meid meie ümber-maa- ilma-matka pärast ja ka selle eest, et padja ära kaotasime.

Mis puutub Stepkasse, siis ta oma ema pani ta sauna luku taha, ja seal meie kuulus

rändur istus kogu päeva koos oma koera Tuusikuga.

Aga teisel päeval laskis ema ta välja. Ja me hakkasime temaga mängima, nagu poleks midagi olnud.

Teeme endale väikese tuuliku...

Tuuliku valmistamine on lihtne kerge töö. Lõika kääridega vana vihu kaanest ruudukujuline tükk. Tõmba joonlaua abil jooned nurgast nurka (vaata joonist!).

Neid nurkjooni mööda lõhesta paberit kääridega, kuid mitte keskkohta, vaid nii nagu joonisel märgitud (tugevamad jooned).

Siis lõika väikesest korgist kaks tillukest tükki, seibi. Torka üks korgiseib nõopnöela otsa ja korja nüüd tuulik nõelale.

Tee seda nii! Tõsta üks tuuliku nurk üles ja torka nõelale (joonisel näiteks

nurk 1), järgmine jäta vahele (2), ja torka nõelale nurk 3, siis 5 ja 7.

Ongi tuulik nõelal ja koos!

Nüüd aseta veel teine korki seib nõelale ja löö nõel kepikesse sisse.

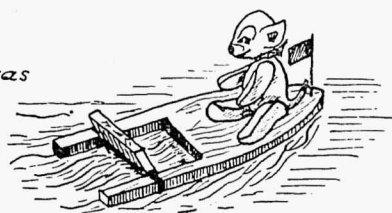
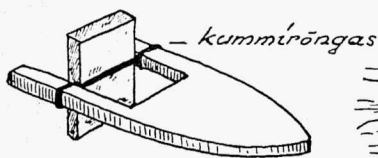
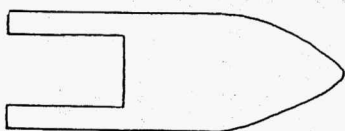
Nagu näed, takistavad korgiseibid tuuliku laialilibisemist.

Astu nõe. On seal tuult, siis vuriseb see tuulik nii kiiresti, et kujutab endast ratast.

Löö paar kepikest risti ja kinnita risti otsesse tuulikud (4) kollasest, sinisest, rohelisest ja punasest paberist.

Vaat' siis alles näed, kui tore see on!

... ja laevukese

Valmista vindiga ehk (nagu pärislaevadel nimetatakse) propelleriga laev.

Selleks lõika või lase lõigata lauaticist laevakujuline lauake, nagu näed esimesel joonisel.

Ahtris, s. o. laeva püra, olevatele kepikesetele aseta kummirõngas. Et rõngas ära ei libiseks, lõika kepikesesse väikesed krammid.

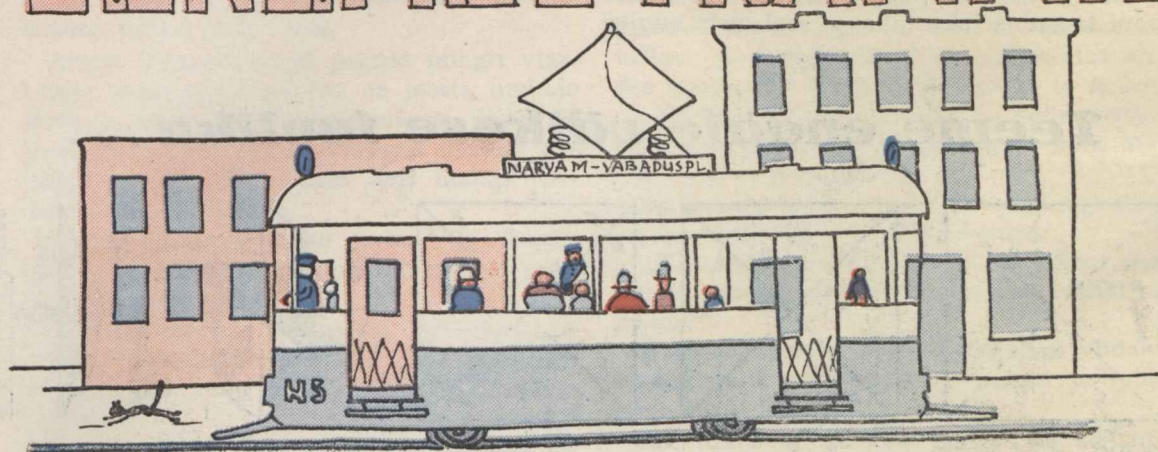
Nüüd pane kummirõngasse õhuke lauaticike (näiteks vineerist), keeruta seda ja

lase laevuke vee peale. Kui sa lauaticikese ehk propelleri lahti lased, hakkab see kohe kiiresti pöörlema, lööb vastu vett ja paneb laevukese liikuma.

Kui kummirõngas on lahti keerdunud, siis võib propeller välja kukkuda. Et seda ei juhtuks, kinnita kummi propelleri külge väikesed naelad.

Oled laevukese hästi monteerinud, nii tunneb „bonsogi“ lõbu uhkest sõidust!

SÜNDMUS TRAMMIS

Heino on alles väike poiss, kasvu poolest nimelt. Aga muidu on ta küllalt suur — ta oskab juba lugeda. Ja nüüd loeb ta igal pool, kus aga midagi näha on. Tänaval loeb ta poesilte, kuulutusi ja muud. Emal on häda temaga välja minnes, sest Heino jääb lihtsalt kuhugi hoovivärava taha ja loeb:

„Hoo-vis ku-ri ko-er...“

„Ema, mispärast see koer kuri on?“ küsib ta. Emal ei ole aega ega tahtmist vastata, sest Heino jõuab rohkem küsida kui üheksa inimest vastata. Kui ta ei loe, siis ta küsib, aga suu peab tal alati liikuma.

Üksi välja minnes on parem, sest siis võib lugeda kõike, mis ette juhtub. Eriti siis, kui on kaasas sõber Teet, kes lugemisest suuremat ei hooli. Siis küsib Heino:

„Kas sa tead, mis siin hoovis on?“

„Ei tea,“ vastab Teet.

„Kuri koer,“ ütleb Heino. „Vaata, mis kasu on sellest, kui inimene oskab lugeda. Sinu püksid oleks see koer kohe lõhki kiskunud.“

„Ma ei lähegi sinna hoovi,“ ütleb Teet. „Mis ma sealt otsin!“

See on paljas vabandus, Heino teab juba. Teet lihtsalt ei viitsi lugema õppida ja sellepärast ta teeb niisuguse näo, nagu ei olekski sellest kasu.

Aga täna sõitis Heino trammivagunis. Ja seal selgus, et isegi inimene, kes lugeda oskab, võib sisse kukkuda.

Heino seisis esimesel platvormil, talle meeldis siin olla, sest ka trammijuht oli

siin. Varem tahtis Heino saada autojuhiks, aga nüüd ta tahab trammijuhi, sest tramm on suurem.

Aga siin oli jälle midagi lugeda. Ta luges selle kohe ära.

„Ju-hi-ga ei rää-gi-ta...“

Juhiga ei räägita! Ei tea, miks? Inimesed on vahest nii endamisi ja mossis, kes teab, mispärast. Aga juhil muidugi on igav, kui keegi temaga ei räägi. Sellepärast sinna kirigi vist on üles pandud, et, näete, inimesed kahjuks ei räägi juhiga.

Heino seisis esimesel platvormil . . .

Tramm jäi nii äkki seisma, et kõik inimesed kukkusid üksteisele selga.

Heino teadis, kui halb see on, kui keegi sinuga ei räägi. Ta otsustas ise appi tulla.

„Täna on natuke vihmane ilm,“ alustas ta.

Juht ei pöörnud peadki.

„Varsti hakkab vist päike paistma,“ jätkas Heino. Inimesed alustasid ikka juttu ilmast. Aga see jutt trammijuhti vist ei huvitanud, ja Heinot ennast ka mitte.

„Teate,“ ütles ta nüüd äkki päris usaldavalt, „mul oli eile sünnipäev.“

Nüüd naeratas juht ja noogutas pead. Ta oli nähtavasti ometi hea mees. Imelik, miks keegi ei taha temaga rääkida.

„Isa tõi mulle mänguauto,“ jätkas ta.

„Ahah!“ ütles trammijuht.

„Ma keerasin vedru kohe esimese raksuga katki.“

„Noo!“ ütles juht kahetsevalt.

„Aga sellest polnud viga midagi, isa parandas kohe ära. Minu isa on mehaanik.“

Juht noogutas jälle pead ja keeras mingit vänta. Tramm jäi seisma ja uusi inimesi tuli peale.

„Oi, kuidas see käib?“ küsis Heino. „Kas kõik elektriga?“

„Mul ei ole praegu aega näidata, pärast näitan,“ ütles juht. Tramm hakkas jälle liikuma.

„Kas kell ka käib elektriga?“ küsis Heino. Juht raputas pead.

„Mispärast mitte? Elektrikell on tore-dam.“

Korraga märkas ta midagi väljas kõnniteel. Ta lükkas trammijuhti õlast ja hüüdis:

„Näe, vaadake kus kass! Jookseb trammiga võidu nagu koer!“

Juht oli esimese puudutamise järele ainult korraks kõrvale vaadanud. Ta tahtis Heinole midagi ütelda, aga ta ei saanud enam. Ei tea kust oli ilmunud veovanker, mis parajasti sõitis üle trammirööbaste. Juht keeras kiiresti vänta ja tramm jäi nii äkki seisma, et kõik inimesed kukkusid üksteisele selga. Ühel naisel, kes turult tuli, lendas korv ümber, ja kõik, mis sees oli, veeres laiali. Heino ise pidi peaga aknasse lendama. Mees, kes tema kõrval seisis, oli tasakaalu kaotades talle valusasti jalale astunud.

„Puh, mis see siis oli?“ ütles ta.

„Peaaegu õnnetus,“ ütles trammijuht tõsiselt. „Kas sa lugeda veel ei oska?“

„Oskan küll,“ ütles Heino.

„Siis loe, mis seal seisab!“

„Lugesin juba. Seal on küll öeldud, et juhiga ei räägita. Aga mispärast ei räägita, seda ei ole.“

„Sellepärast ei tohi rääkida, et see segab tööd,“ ütles juht. „Kas nüüd pead meeles?“

„Seda küll,“ ütles Heino. „Aga imelik, miks seda siis lugeda ei ole! Nii ei või ju ükski inimene teada...“

Inimesed trammivagunis hakkasid kõik millegipärast naerma. Isegi naine, kelle turukorv ümber läks ja kes seepärast oli pahane, ei saanud naeru pidada.

Heino ei taha nüüd esialgu enam trammi-juhiks saada. Siis ei saa kellegagi rääkida ega isegi mitte kassi vaadata, kes jookseb trammiga võidu nagu mõni koer.

K. Ristikivi.

Foto TASS

Nii suured arbuusid Baškiiri kolhoosidest peaksid kindlasti hästi maitsma!

Mis on kõige vajalikum

Armeenia muinasjutt

Ühel isal oli kolm poega.

Kord kutsus ta nad keldri juure ja ütles:

„Mul on palju väärtuslikke raamatuid. Kes neid loeb, see leiab oma õnne. Ma annan need raamatud sellele teist, kes oskab täita selle keldri kõige vajalikumaga maailmas. Annan teile aega mõtlemiseks sada nelikümmend päeva. Rännake mööda maailma ja leidke, mis on kõige vajalikum.“

Igaüks isepoole, nii läksidki pojad rännama ja matkasid mööda maid ning rahvaid sada nelikümmend päeva.

Ja kui nad lõpuks koju jõudsid, viis isa nad uuesti keldri juure ja ootas, mis nad ütlevad.

Üks lausus:

„Leib on kõige vajalikum. Leivaga tahan täita selle keldri. Kus ma ka ei olnud ja kuhu ma ka ei tulnud, kõikjal kõneldi, et leib on kõige vajalikum inimesele.“

Teine seletas:

„Maa, vaat' see on kõige vajalikum. Ilma maata pole ka leiba olemas. Maa — vaat' sellega täidaksin ma keldri.“

„Sul on õigus,“ tähendas isa, „maa on inimesele vajalik. Aga mis sina ütled?“ küsis ta kolmandalt pojalt.

Kolmas poeg võttis küünla ja läks keldrisse. Kõik arvasid, et ta läheb sinna midagi otsima. Ent ta süüitas selle seal ainult, nii et kogu kelder täitus valgusega.

„Vaadake,“ ütles ta, „valgusega täitsin ma keldri. Valgus, vaat' see on kõige vajalikum. Ilma valguseta ei kasva vili ega ela ka inimene.“

„Õigus, mu poeg,“ lausus isa, „valgus on kõige vajalikum inimesele. Ja teadus — see on samasugune valgus. Ilma teaduseta ei kasva vili ega ela inimene. Ent teadus — see on minu raamatutes.“

Ja ta andis oma kallid raamatud kolmandale pojale.

Joonistajad

Me tihti joonistame ja näitame siis oma joonistusi tädi Tiinale. Kord, kui me vaatasime pildikesi, ütles tädi Tiina:

— Vaata, täna oled sa lehma päris hästi joonistanud.

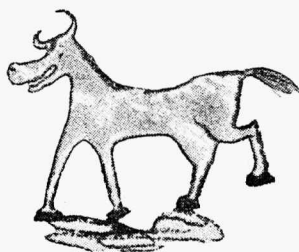
— See ei ole lehm, vaid hobune, ütlesin mina.

— Hobune? Aga tal on ju sarved peas.

— Need ei ole sarved, vaid kõrvad.

Tädi Tiina naeratas ja ütles:
— Ah sind! Ja mina mõtlen — sarved. Vaata siia, kuidas Toomas on ilusa hobuse joonistanud! Ainult üks ei ole hea: miks sa tal, Toomas, kõrvad nii üles oled keeranud?

Toomas ütles:

— Need polegi kõrvad, need on sarved. Ja see ei ole hobune, vaid lehm.

Kõik naersid, kuid tädi Tiina kõige enam.

— Olete mul kõik ühe-
sugused joonistajad, ütles ta.

Kaks oravapoissi

Oravaema läks poegadele toitu otsima. Tema kaks pojukest jäid pessa mängima. Mängisid kaua, kuni tüdisid. Välejalg ütles vennale: „Kuule, Käharsaba, lähme veidi jalutama, mis me siin pesas konutame.“ Käharsaba oli küll laisk ega viitsinud käia, kuid nõustus siiski vennaga minema.

Oravapojad läksid kuusikusse, kus nad teadsid olevat mõned käbid. Kuusikusse jõudes hakkasid nad neid hoolega otsima, aga ei leidnud. Nad otsustasid edasi minna. Jõudnud suure kuuse otsa, kus olid mõned käbid, kuulsid nad äkki koera haukumist. See tuli aeg-ajalt ikka lähemale, kuni oravapojad võisid selgesti näha suurt halli koera. Nad pugesid kuuse suurte okste varju ja vaatasid hinge kinni pidades seda olevust.

Viimaks hakkas Käharsaba nutma ja ütles: „Nüüd me ei saa siit kunagi enam ära.“ — „Pole viga, küllap saame ka,“ rahustas Välejalg venda. „Aga vaata, kes tuleb sealt, suur teivas seljas?“ Oravapojad vaatasid

hoolega seda teibaga meest ja iga ta liigutust, kuni ta männimetsa kadus.

„Nüüd hakkame kiiresti minema, muidu satume nende koletiste kätte,“ otsustas Välejalg. Nad hüppasid nobedalt ühelt puult teisele, kuni jõudsid koju, kus neid ootas ema.

Emä ütles: „Olite sõnakuulmatud lapsed ja lahkusite pesast. Vitsad olete ära teeninud, aga seekord andestan teile, sest olete veel väikesed ega mõista ema sõna kuulda.“ Oravapojad lubasid nüüd alati kuulda ema sõna ja mitte kunagi üksi pesast lahkuda.

Asta Liiva (Simuna).

Väike kiisuke

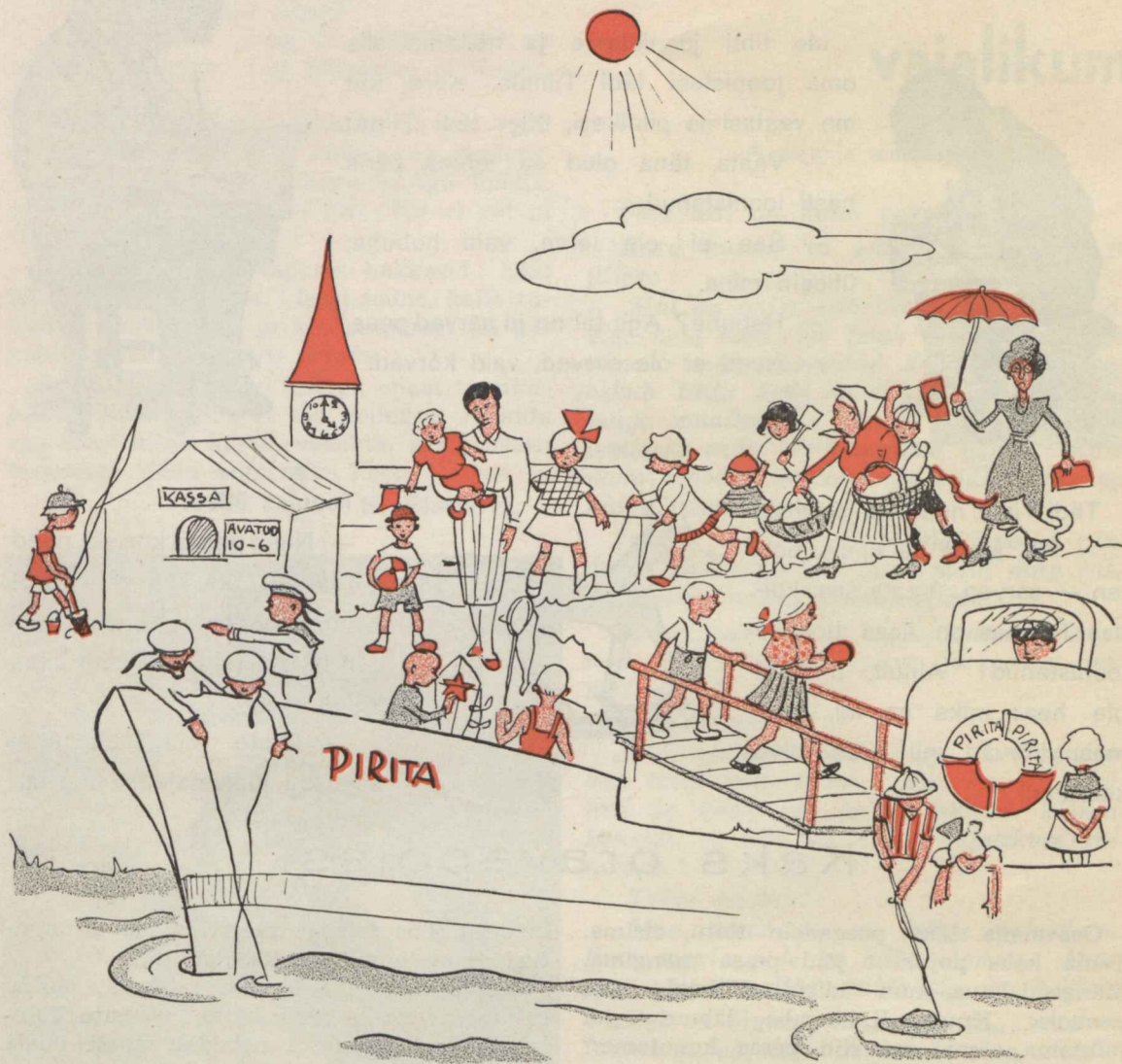
Mul on väike kiisuke, tema nimi Miisuke.

Kutsuga ta piima joob, ühest kausist lõunat sööb.

Arved Ojasaar, 8 a. v.

Lõbus väljasõit

Need on ühe lasteia mudilased, kes ruttavad Piritale viivale laevale. Vaatle hästi seda pilti ja ütle:

1. Mis on laeva nimi?
2. Kas kapten on laeval?
3. Mitu last on sõitmas Piritale?
4. Mitme õpetaja saatel nad sõidavad?
5. Mitu last on juba laeval?
6. Kas päästerõngast näed?
7. Kelle müts kukkus vette?
8. Kas mõnel lapsel on kaasas ka õngeritv?
9. Mitme lapse käes näed palli?
10. Kas on mõne käes näha ka lipukesi?
11. Kas on hommik või õhtupoolik?
12. Kas kassa on avatud?
13. Kas toitu on kaasa võetud lastele?
14. Mis sa arvad, mis on neis kahes korvis?
15. Kes jookseb hüppenööriiga?
16. Kas koerakest näed?
17. Mitu poissi on madruseriietes?

laevaga Piritale

Need on samad mudilased. Nad on laeval Piritale jõudnud ja mängukohaks jõekalda valinud. Vaatle jällegi hästi seda pilti ja ütle:

1. Kas kõik lapsed on pildil? 2. Mis teeb see laps, keda õpetaja esimesel pildil süles kandis? 3. Kas kõik kaasavõetud asjad on pildil? 4. Kes õngitsevad? 5. Kes mängivad laevakesega? 6. Kes leidis siili? 7. Kas pallimängijaid näed? 8. Aga kus on teine pall? 9. Üks lipuke on ühe poisi käes, aga kus on teine lipp? 10. Kas puu otsas näed ka lapsi? 11. Mitmekesi nad seal on? 12. Kes see liblikaid püüab? 13. Üks õpetaja loeb raamatut ja kes istub tema kõrval? 14. Kas ta pole see, kelle müts eelmisel pildil vette kukkus? 15. Kus on teine õpetaja? 16. Mis ripuvad oksalt alla lasteaia teenija pea kohal? 17. Kus on tuulemadu?

POSTITÖLD

Vanakaru Rasvakasuk istus mõnuldus oma koopa ees ja keerutas pöidlaid. Vahetevahel ta krõbistas sekka präänikuid, mida oli küpsetanud ta naine. Rasvakasuka mõtteis rändasid kaunid pildikesed talveunest. Igaüks, kes tunneb ja armastab talveund, saab sellest väga hästi aru.

Rasvakasuka lapsed mängisid kõrvit-saga jalgpalli. Emand Rasvakasuk küpsetas koogas präänikuid, et nendega lapsi rõõmustada. Ta oli endale ette sidunud suure valge põlle. Peas oli tal tanu. On ju väga ebameeldiv, kui köögiaur hõlpsalt imbub paksusesse karvadesse.

Keegi ei osanud nii häid präänikuid küpsetada kui emand Rasvakasuk. Lausa rõõm oli vaadata, kuidas ta käppadega sõtkus taigas ja präänikuile enne küpsetamist kütüntega peale surus igasuguseid vigureid.

Kui emand Rasvakasuk tööga valmis oli, pühkis ta käpad põllega puhtaks ja astus välja, koopa ette.

„Rasvakasuk,“ ütles ta, „mesi on otsas. Sa mine too uut mett, muidu ma ei saa präänikuid küpsetada.“

Rasvakasukale aga ei meeldinud see sugugi. Ta kirtsutas nina ja urises pahaselt: „Mett ei ole enam terves ümbruses saada. Kust ma pean seda tooma?“

„Sina oled mees, Rasvakasuk,“ sõnas emand Rasvakasuk, „leiuta siis ometi midagi.“

Rasvakasuk toetas pea käppadele ja hakkas mõtlema. Tükk aega mõtles ta. Viimaks ta ütles:

„Nüüd ma tean, mida teha!“

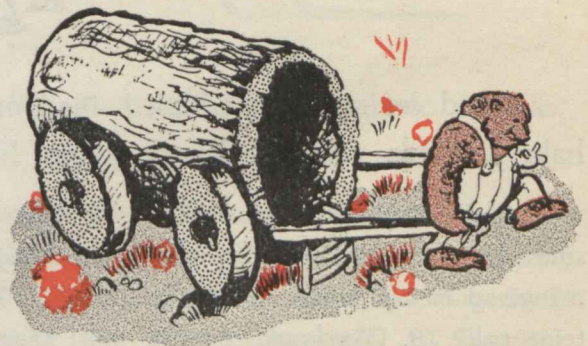
Ta läks kööki naise juure ja sõnas: „Ma ehitan postitõlla ja hakkan rahvast ühest metsa servast teise vedama. Selle eest peavad nad mulle mett andma. Kas see pole hea leiutus?“

„Ma ei teagi, mis on leiutus,“ vastas emand Rasvakasuk.

„Ometi sa ise ütlesid, et ma pean midagi leiutama,“ ütles Rasvakasuk imestunud.

„Sina oled mees,“ vastas Rasvakasuka emand, „ja ma mõtlesin, et sa juba ise tead, mis on leiutus.“

„Siis on see kindlasti leiutus,“ ütles Rasvakasuk rõõmsalt. Ta ehitas otsekohe postitõlla õõnsast puutüvest ja neljast rattast. Tõlla sisemuse polsterdas ta hoolikalt heinte ja samblaga. Tõld oli tõesti kena ja mugav.

Siis maalis Rasvakasuk kasetohule suuri kuulutusi oma postitõlla kohta ja kleepis kasetohud vaigu abil ümbruskonna puudele.

Juba esimesel sõidupäeval ilmus rohkesti sõitjaid: rebane, part, konn, kärbes ja kukeseen. Rasvakasuk silmitses kogu seltskonda väga umbusklikult.

„Kas teil on ka sõidutamise eest mett anda,“ küsis ta. „Kui teil mett pole, siis ma teid vedama ei hakka.“

Kõik kinnitasid, et nad tingimata hangevad sõidu tasuks mett. Ainult neil polevat mett kohe kaasas, sest see tore sõiduvõimalus olnud neile suureks üllatuseks. Rasvakasuk leppis sellega. Ta las kis sõitjail tõlda istuda ja tahtis sõitu alustada.

„Rasvakasuk!“ ütles siis emand. „Need sõitjad on ju peagu kõik säärasead loomad, kes üksteist söövad. Kui nad aga teel üks ühe ja teine teise nahka panevad, kust saad sa siis mett?“

„See on õige,“ vastas Rasvakasuk ja ütles sõitjaille: „Siin on postitõld ja selles ei tohi ükski teist nahka panna.“ Kui ta selle hoiatuse oli mõiranud, rakendas ta end postitõlla ette ja sõit läks lahti.

Sõitjad hakkasid vestlema oma matkasihetidest. Rebane sõitis jahile oma onupoja hundi juure. Part reisis teise veelompi, et ükskord südamepõhjast keelt peksa kogu oma suguseltsi üle. Konn sõitis ametiasjus. Kärbes aga lendas kaasa kergemeelsusest ja kuldseen sõitis samuti ühegi põhjuseta.

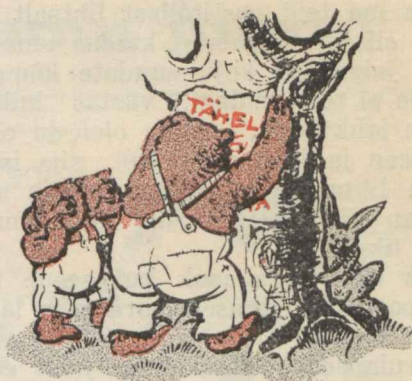
Kel on aga isu üksteise järele, need ei tohiks sõita postitõllas. Rebane oli esimene, kes seda taipas. Ta vaatas pardile säärase isuga, et suu jooksis vett. Enne suurt sõitu oli ta suure kiirusega ainult väga vähe söönud.

„Ma ei suuda seda enam taluda,“ sõnas ta ja hüppas tõllast välja. See tuli ainult suurest söögiisust.

Ei kestnud kaua, siis kargas ka part postitõllast maha. Ta ei tahtnud enam vaadata isuäratavale konnale. Pigem oli ta valmis jalgsi edasi paterdama kui istuma kellegi kõrval, kes tema arvates kuulus õigupoolest enam ta kõhtu kui postitõlda.

Mõne aja pärast läks konnal, kes ju ise on värvilt roheline, silmade ees kõik roheliseks. Ta suu läks nagu iseendast lahti, kui ta silmad nägid kärbest nii lähedal. Ka tema hüppas maha, sest söögiisu oli suur.

Vanakaru Rasvakasuk ise ei märganud aga sellest kõigest midagi. Talle tundus küll, et postitõlda oli järjest nagu kergem

vedada, mõtles aga, et see tuleb vedamisega harjumisest. Lõpuks ta peatus.

„Esimene peatus!“ karjus ta suure häälega ja vaatas postitõlla aknast sisse.

Kärbes Rasvakasukat nähes tõusis õhku ja lendas minema. Ainuüksi istus postitõllas veel kukeseen.

„Teised kõik läksid teel maha,“ seletas ta, „kuna ühel hakkas isu teise peale ja keegi ei suutnud seda enam taluda. Kärbes lendas niisama minema, kuna ta on ju nii kergemeelne. Ainult mina jäin istuma, et toetada su uut ettevõtet.“

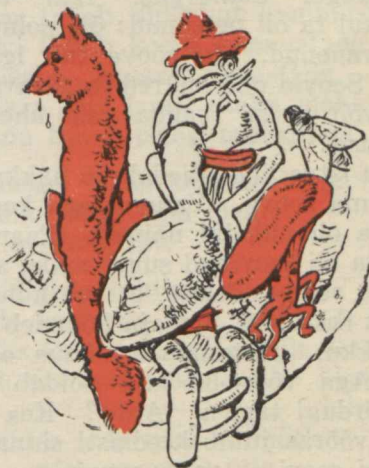
„Kes te õige olete?“ karjus Rasvakasuk pahaselt.

„Olen elukutselt seen,“ vastas kukeseen sõbralikult.

„Kas te suudate üldse sõidu eest maksa?“

„Ei, seda mitte! Ma sõitsingi õigupoolest kaasa ilma ühegi põhjuseta.“

„Või nii,“ urises Rasvakasuk, „see on ju kuulmatu häbematus nii tibatillukese ja piiksuva häälega selli poolt. Selle eest

tõstan ma teid postitõllast lihtsalt välja. Võite siis ise vaadata, kuidas oma lühikeste jalgadega koju suudate kõmpida!”

„See ei tee midagi,“ vastas kukeseen endise lahkusega. „Mina olen ju elukutselt seen ja jään rahulikult siia istuma. Ootan lihtsalt ära esimese sooja vihma ja saan siis palju lapsi. Kõik muu on mulle ükskõik.“

Siis lõi Rasvakasuk kukeseene nähes oma postitõlla vihaselt puruks ja läks tigidalt koju.

Karulapsed jooksid talle juba eemalt kaugelt vastu.

„Isa!“ hüüdsid nad uludes. „Me ei saa enam jalgpalli mängida. Meil ei ole enam jalgpalli!“

„Kuhu teie jalgpall siis jäi?“ küsis Rasvakasuk tigidalt.

„Me sõime selle ära, sest kõht läks tüh-jaks,“ vastasid väikesed kooris.

Siis andis Rasvakasuk igale põngerjale kápaga matsu.

„Vana Rasvakasuk!“ hüüdis emand Rasvakasuk. „Sa näed välja, nagu oleksid koid pugenud su paksu kasukasse. Ma arvan, et sinust ei saa enam leu-tajat.“

Endla ülim õnn

Valter Rõude

Kui Endla ärkas, oli kogu pere juba tööle läinud. Tema ja noorem vend Ants võisid igal hommikul magada kuni nad ise ärkasid, sest mõlemad olid veel väikesed.

Oli vaikne hommik. Kanad liikusid hääletult teri nokkides. Hobune tukkus talliesisel. Talu vana kass istus silmad vidukil ühel tünnil.

Endla ruttas aeda, et vaadata, kas tema salapärane lill juba õitseb.

Ta nägi juba kaugelt suurt punast õit.

Tolle õiega oli seotud saladus. Ema oli ikka öelnud, et kui see lill, mis kasvab üksinda aianurgas, õitsema hakkab, siis tarvitseb vaid suruda õit vastu nägu ja soovida, ja iga soov, ka kõige võimatum, täitub varsti.

Palju, palju päevi oli Endla ärevusega lille jälginud, et see ei saaks salaja õit-seda kaugel aianurgas. Igal eelmisel hommikul ta oli pettunud: õis polnud veel ikka avanenud. Ja soove tuli iga päev juure. Soovid olid suured ja säravad, aga ometi võib neist valida vaid ühe. Aga missuguse?

Endla istus lille lähedale ja hakkas mõttes valima soove. Vanematega koos rännates ta oli mõndki näinud. Paar päeva tagasi ta oli soovinud suurt maja, aga siis ta jättis selle, mõeldes, et ega kohast kojameest ikka leia — maja kõduneb ja langeb kokku. Järgmine unistus oli suur laev. Aga võib-olla laev sõidab merele ega pöördugi tagasi. Auto? Kes juhib? Küllap võõras juhib kindlasti sinna, kuhu Endla ei soovi — vastu puud.

Aga ilu? See oli ta viimane soov. Endla lapsepeake aimas juba ilu vägevat jõudu. Ta tahtis olla niisama ilus kui Saariku Piret, keda kõik hoidsid ja helligitasid. Iga ema luges uhkuseks, kui sai Piretit kas või pisutki aega süles hoida. Säärastel silmapilkudel ei pandud Endlat üldse tähele. See valmistas talle palju meelekidubest.

Aga nüüd peab punane õis teda aitama. Mõne päevaga ta on ümbruskonna ilusaim laps. Kui Endla siis kuhugi perekonda läheb, kõik nagu tarduvad ta ilust ega leia alguses sõnu.

Endla põlvitas rohule ja surus näo vastu õit, et soovida õielt ilu, ilu, ilu. Kül-luses ilu tahtis ta paluda punaselt õielt.

Parajasti, kui ta tundis näol niiskeid õielehti ja tahtis avaldada õiele südame-soovi, ta kuulis seljataga nagu kellegi kukkumist. Ta vaatas kiiresti ümber ja nägi naabri pimedat tütar, kes oli kukkunud põse veriseks.

Korruga haaras Endlat suur kaastunne. Ta jooksis kukkuja juure, aitas selle üles, talutas ta aiapingile istuma ja ise ruttas uuesti punase õie juure. Ta teadis nüüd, mida soovida.

„Õieke, ma soovin, et naabri Aino näeks,“ sosistas ta harduses. „Ma ei taha enam Pireti ilu.“

Endla tundis ülimat õnne. Ta jooksis Aino juure ja sosistas talle lakkamatult:

„Aino, kallid Aino, varsti sa näed. Veel mõned silmapilgud ja kõik muutub su ümber valgeks ja ilusaks.“

Iga kutsu oma ema juure!

Need koerad mängivad sageli oma poegadega. Neid on siin mitmeid tõugu ja igal neist on omamoodi hää, kui nad hau-guvad.

Aga kutsud rumalad ei oska selles veel mingit vahet teha. Nii juhtubki, et mängu ajal emad neist eemalduvad vähe ja siis kaugemalt teevad: „Hau-hau-hau!”

Selle peale pistavad kõik kutsud jooksuma, et rutemini jõuda igaüks oma ema juurde. Aga siin, oh seda nalja, mõni eksib ja jookseb rumalusi võõra ema juurde.

Teie, lapsed, tulge neile abiks ja juhatage neid, et nad leiaksid jälle igaüks oma ema. Enne aga vaadake hästi järele, mis-sugune kutsu missuguse koera-ga sarnaneb. Muidu võib juhiuda, et teie ise ka veel eksite.

Viis hädaohtu

See siin ei ole pilt,
vaid päris hirmusilt.
Viis võimalikku õnnetust
siin hirmutab me nägemist.

Koer tahab tüdrukut hammustada.
Lõvi tahab koera kannustada.
Jänes — kapsast varastada.
Poiss: „Ma lasen jänku maha“.
Madu tahab poissi mürgitada.

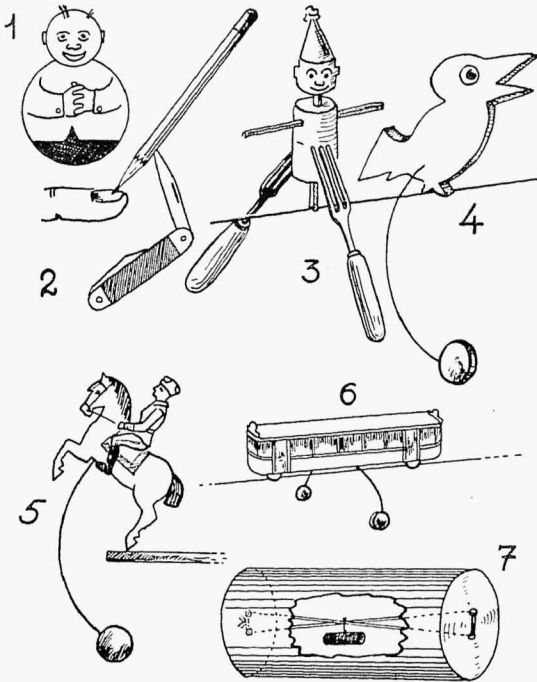
Õnnetus tooks teistele kadu,
pildile jääks vaid madu
ja lõvi kohutav.

Kuid seda juhtuda ei tohi,
selle vastu on meil rohi:
Kaks kepikest saab pildile asetada
nii, et vaenlased võib üksteisest
lahutada.

Kuidas seda teha — mõtle,
mina enam ei ütle.

KIUSUPUNNID

Igas kehas on üks tähelepanuvääriv koht — raskuspunkt.

Igas kehas on raskuspunkt eri kohas. Näiteks keral see on täpselt sentris. Tavaliselt me tunneme kehade raskuspunkti asukohta ja oskame kehi nii asetada, et nad ei kukuks. Me teame, et pudelit ei tohi kunagi panna viltu seisma: ta kukub.

Kiusupunnide „saladus“ aga peitubki selles, et nende raskuspunkt ei asu sugugi seal, kus meie arvame. Sellepärast võivad kiusupunnid võtta uskumatuid seise ja olekuid, saavutades seejuures ikka tasakaalu.

Joonisel 1 on vist kõigile tuntud tühjast munakoorest või puukerast valmistatud kiusupunn, mille raskuspunkt on tina abil (joon. viirutatud) toodud sentrist alla. Lükake see „onkel“ kummuli. Teie kiuste ta tõuseb kohe püsti, kõigub veidi ja saavutab varsti jälle tasakaalu.

Joon. 2 seisab pliats küünel viltu: ta raskuspunkt on toodud noapeasse. Sellist tasakaalu, kus raskuspunkt on allpool toetuspinda, nimetatakse püsivaks tasakaaluks.

Joon. 3 uhkeldab korgist tehtud tola köietantsijana.

Joon. 4 laulab papist valmistatud laululind kõikudes niidil. Linnu raskuspunkt on kõvera traadi otsa kinnitatud tinakettag (plommis).

Joon. 5 kiigub vineerist väljasaetud uhke ratsanik laua serval.

Joon. 6 näete üherattalist trammi köisraudteel. Vagon on tasakaalustatud poolringjoone-kujulise traadiga, mille otstes on raskused.

Joon. 7 on iseveerev silinder. Silindris olev raskus sunnib rulli veerema. Ostsesse kleebi nõõri varjamiseks paberkettag, ja asjast mitteteadlik sõber ei avasta kunagi sinu isesõitva silindri saladust.

KIRSID TALDRIKUL

„Ema, ma noppisin sulle taldrikutäie kirsse!“ hüüdis väike Luule.

„Täna, laps, pane lauale, küll ma õhtul võtan,“ sõnas ema.

Luule läks õue mängima. Enne aga ta võttis peotäie kirsse taldrikult kaasa. Veidi halb tunne küll oli, et ta võttis emale määratud marju, kuid ta lohutas end sellega, et võttis ainult peotäie, mitte enam. Emakesele jäi taldrikule veel mitu, mitu head peotäit.

Kui Luule jälle tuppa tuli, et võtta oma mänguasjade-nurgast vanker, möödus ta lauast, kus seisis taldrik kirssidega, ja nagu iseendast võtsid sõrmed kaks-kolm marja, mis kiires korras suhu marssisid.

Õue kaasa võttis Luule ka mõne marja.

Kirsside maitsmine tekitas tahtmise neid veel enam võtta.

„Emale jääb veel küllalt,“ rahustas Luule oma südant, mis veidi valutama kippus, et ta nüüd emakese marju röövib.

Kui Luule lõpetas kirsside maitsmise, nägi ta kokkunult, et taldrikule oli jäänud ainult neli-viis poolküpse marjakest.

Luulel hakkas hale meel ja ta puhkes valju häälega nutma. Ta jooksis ema juure ja jutustas oma õnnetusest.

„Nii on see ikka,“ lausus ema, „kui inimene end ei valitse, vaid oma soovidele järele annab ja neid alla suruda ei suuda.“

„MÄNG JA TÖÖ“ AJAKIRI OKTOOBRI LASTELE
ILMUB ÜKS KORD KUUS

Kaanepilt: Alo Hoidre. Illustratsioonid: A. Hoidre, A. Pilar, L. Viigimäe

NR. 1. OKTOBER 1940. I AASTAKÄIK

Toimetaja: Tallinn, Pikk 2; telefon 428-83. Talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 10; telefon 412-13

Vastutav toimetaja: K. Korsen. Tehniline toimetaja I. Peterson. Korrektorid: S. Vasard ja L. Randman.

RK „Pedagoogiline Kirjandus“

Trükiarv: 10.000 eksemplari.

2008

Hind 25 senti